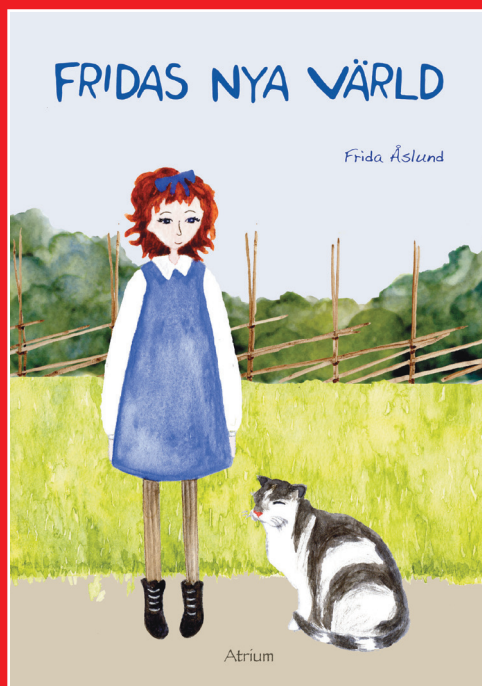

Lärarhandledning

Folke och Frida Fridas nya värld

Frida Åslund

Innehåll

Om boken	2
Om författaren	2
Ingångar till läsningen	3
Analys	
Berättare	
Karaktärer	
Läsdagbok	
Språket	
Temor	4
Fantasi	
Historia	
Busungar	
Diskussionsfrågor	4
Uppväxt och vuxenblivande	
Kommunikationer	
Fattiga och rika	
Stad och land	
Berättelser och litteratur	
Traditioner	
Rädsla och mod	
Viktiga karaktärer	
Projekt	5
Skriv en berättelse (svenska)	
Skriv ett brev till kungen (svenska, samhällskunskap)	
Hur såg det ut förr (historia)	
Handelsbod (samhällskunskap, matematik)	
Gör en egen tidning (svenska, bild)	

Om boken

Folke och Frida (2008) och *Fridas nya värld* (2009) är en nyutgåva av Frida Åslunds trilogi om uppväxten i Umeå 1885-1894. Dessa två volymer rymmer originalsamlingarna *Folke och Frida* (1925), *Frida i Per-Nils-gården* (1928) och *Tiden går* (1932).

Berättelserna i de två första originalböckerna utkom först som följetong i *Folkskolans barntidning* (nuvarande *Kamratposten*) innan de gavs ut på Folkskollärarynnornas förlag.

Åslund ger i böckerna en bild av en historisk tid, och hon målar också levande porträtt av flera av Sveriges stora kulturpersonligheter, bland annat sin egen bror, konstnären Helmer Osslund, och Folkes bror, kompositören Wilhelm Peterson-Berger.

Om författaren

Frida Åslund (1879-1937) skrev både för vuxna och barn, men det var som barnboksförfattare och norrlandsskildrare hon gjorde störst succé.

Det främsta verket är den självbiografiska barnbokstrilogin om uppväxten i Umeå åren före och efter den stora stadsbranden 1888, som inleds med *Folke och Frida*.

Vid sex års ålder förlorade Frida Åslund sin far, avvittringslantmätaren och författaren Daniel Åslund, och familjen bestod då av modern Maria Sofia Linder, mormodern, och de äldre syskonen Helmer, Elis, Hulda och Alma. I hushållet ingick också pigan Maria. Familjen bodde under Fridas uppväxt i Umeås östra stadsdel, som skonades i brandkatastrofen 1888, och senare i den nuvarande västra stadsdelen som då var landsbygd.

Hela familjen hade konstnärliga talanger, men det var bara de äldre bröderna som etablerade sig som konstnärer. Då som Helmer och Elis Osslund. För Frida blev det istället karriär som lärare och författare.

Hon tog ut folkskollärexamen 1901 och bosatte sig så småningom i Horndal i Dalarna där hon fick arbete som folkskollärarynna. Det var även där de flesta av hennes berättelser skrevs. Barnböckerna använde hon i undervisningen på folkskolan, där hennes stora intresse var historia.

Ingångar till läsningen

Analys

Be eleverna vara vaksamma på hur författaren använder utvikningar, tillbakablickar samt byte av berättarperspektiv för att få berättelsen att flyta och ge läsaren viktig information. Hur och varför gör Åslund detta? En författares uppgift är att bestämma vad som är viktigt att ta med i berättelsen. Var därför uppmärksam på vad författaren berättar för oss, men också vad hon *inte* berättar. När det gäller självbiografiska och historiska verk kan man också fundera över vad som är verkligt och vad som kan vara förskönat av författaren. Åslund använder till exempel ofta verkliga namn på personer och platser, men ibland förvränger hon dem lite. Samma sak kan gälla berättelsens innehåll.

Berättare

Vem är berättaren i böckerna? Hur skulle eleverna beskriva denne? Hur använder författaren humor för att underhålla läsaren, och hur påverkar det berättelsen? Finns det ställen där berättaren byts ut eller berättandet bryts på andra sätt, när berättaren exempelvis talar direkt till läsaren? Vad tillför dessa ställen berättelsen?

Karaktärer

Be eleverna analysera karaktärerna i *Folke och Frida* och *Fridas nya värld*. Fundera över deras inre och yttre egenskaper, särskiljande drag, syn på saker och ting,

relationer och vilka förändringar de genomgår. Hur presenterar Åslund sina karaktärer? Får vi veta mycket eller lite om dem, främst yttre eller inre egenskaper? Får vi veta det direkt av berättaren eller framkommer karaktärernas egenskaper genom deras handlingar?

Läsdagbok

I en läsdagbok kan man samla sina egna tankar kring det man läser. Eleverna kan använda sina läsdagböcker till en eller flera av följande:

- Pausa på ställen där karaktärerna möter svårigheter och ställ dig frågan: Vad skulle jag ha gjort i den här situationen?
- Välj en karaktär vars synvinkel inte visas i en speciell scen och skriv om just det stället ur denna karaktärs synvinkel.
- Skriv ner frågor du vill ställa till texten eller dess författare.
- Skriv ner ord du inte förstår eller aldrig hört förut.
- Skriv ner citat av ställen som du tycker är extra intressanta och skulle vilja diskutera senare.
- Gör skisser av de bilder du får medan du läser texten.

Språket

Åslunds språk innehåller många exempel på dialektala uttryck. Be eleverna vara uppmärksamma på hur olika personer använder språket på olika sätt. Hur berikar detta texten?

Teman

Fantasi

Folke och Frida sitter ofta på stättan och fantiserar. Hur påverkar fantasin barnens verklighet? Ibland kan fantasierna göra saker värre än de är, och ibland kan de underlätta svåra situationer. Se om du kan hitta exempel på detta i texten. Var tror du barnen får sina fantasier ifrån?

Historia

Åslund har förlagt sina böcker i en historisk tid för att göra den levande för framtiden. Det finns många ingångar till att diskutera skillnader och likheter mellan förr och nu.

Busungar

Folke och Frida är ett par riktigt busiga ungar. Har du läst andra berättelser om busungar? Vilka i så fall? Hur skiljer de sig från Åslunds berättelser?

Diskussionsfrågor

Följande frågor är till för att få igång samtal kring de ämnen och teman som boken tar upp.

Uppväxt och vuxenblivande

Åslund skildrar sin egen barndom i böckerna. Hur skiljer sig Fridas uppväxt i slutet av 1800-talet från att växa upp idag? Vilka framtidsutsikter har Frida och förändras de genom boken? Uppnår hon sina mål? Vad innebär det för Frida att växa upp, att bli stor? Finns det

situationer då Frida önskar att hon varit äldre eller yngre? Varför tror du hon önskar det i så fall?

Kommunikationer

Folke och Frida lever i en tid utan bilar, och till en början även utan tåg. Istället tar man sig fram med häst och vagn eller båt. Hur är barnens inställning till dessa kommunikationsmedel? Frida får även uppleva tåget. Varför tror du hennes första möte blir så dramatiskt? Hur tror du kommunikationsmedlen påverkade barnens vardag?

Fattiga och rika

Fridas familj tillhör Umeås borgarklass och har det ganska gott ställt. Hur märks det? I staden finns både rikare och fattigare människor. Hur lever de? En eftermiddag kommer en tjuv till Folkes hus. Han stjälar från de som är rikare än honom. Varför gör han det? Varför tror du han går med på att lämna igen allting?

Stad och land

Folke och Frida utspelar sig i staden medan *Fridas nya värld* utspelar sig på landsbygden. Vilka likheter och skillnader finns mellan dessa miljöer? Vilka föreställningar har karaktärerna om dessa olika miljöer och de människor som bor där? Var föredrar Frida att bo? Varför?

Berättelser och litteratur

Frida läser ofta Marias böcker och tidningar. Vad är detta för litteratur, och hur påverkar den henne? Förstår hon allt hon läser? Vad mer finns för henne att läsa i hemmet? Vilken litteratur läser barnen i skolan? Vad tycker de om den?

Skiljer sig Fridas läsning från din egen? Hur? I *Fridas nya värld* finns en mängd anspelningar på den litteratur Frida läser. Försök spåra dem.

Traditioner

I böckerna finns flera skildringar av jul- och midsommarfirande. Hur skiljer de sig från hur du firar jul och midsommar?

Rädsla och mod

Vilka saker är barnen rädda för? Varför tror du att de är det? Borde de vara rädda? Övervinner de sina rädslor i berättelsen? Måste man övervinna sina rädslor eller är det okej att vara rädd? För att övervinna en rädsla behöver man mod. I vilka situationer tycker du att bokens karaktärer visar sig modiga? Vad innebär det att vara modig?

Viktiga karaktärer

Vilka karaktärer var dina favoriter? Varför? Finns det karaktärer du tycker mindre bra om?

Projekt

Boken kan väcka intresse för olika ämnesområden som klassen kan jobba vidare med, antingen parallellt med läsningen eller efter avslutad läsning. Här är några exempel på projektarbeten som kan kopplas samman med boken.

Skriv en berättelse (svenska)

Frida skriver ofta berättelser om fattiga fiskare med vackra döttrar. Låt eleverna

skriva en berättelse med samma tema, eller en berättelse med inspiration från något som de själva läst i någon bok eller tidning.

Skriv ett brev till kungen

(svenska, samhällskunskap)

När kungen kommer på besök i det nedbrunna Umeå skriver Frida ett brev till honom för att berätta att det inte är människornas fel att staden brunnit. Vad tycker eleverna att kungen borde få reda på? Skriv ett brev till honom och berätta.

Hur såg det ut förr? (historia)

Fridas Umeå har förändrats mycket sedan 1890-talet. Säkert har det även gjort det där ni bor. Försök ta reda på hur det såg ut förr genom att läsa i historieböcker eller intervjua äldre personer i ert område. Om det är möjligt kan ni också göra en historisk vandring i staden/byn/samhället.

Handelsbod

(samhällskunskap, matematik)

Läs kapitlet "Handelsboden". Sätt ihop en egen handelsbod och låt eleverna handla med låtsaspengar. Diskutera samtidigt vad saker kostar och hur en affärsverksamhet fungerar.

Gör en egen tidning

(svenska, bild)

Frida gör en tidning med sina kompisar. Låt alla elever bidra med varsin text till en klasstidning. En redaktion kan sättas ihop och eleverna kan få olika uppgifter, som layout och korrekturläsning.